

อรรถศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ ความคลุมเครือระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ

บทคัดย่อ

ความคลุมเครือเป็นหนึ่งในลักษณะเด่นของตัวภาษา การเข้าใจความรู้และคำจำกัดความของความคลุมเครือทางความหมายนั้น จะเป็นตัวกำหนดแนวทางและขอบเขตของการวิจัยในเชิงลึกของประเด็นนี้ ซึ่งการเกิดขึ้นของปัญหามีทั้งในส่วนที่เป็นภววิสัยและอัตวิสัย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านอรรถศาสตร์โดยตรง บทความนี้จะนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการศึกษาและวิจัยประเด็นนี้ต่อไป ทั้งในส่วนของคำจำกัดความ ที่มา ประเภทและเนื้อหาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยจะใช้วิธีการเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน เพื่อความชัดเจนและเพื่อให้เข้าใจง่าย

เนื้อหาหลักจะกล่าวถึงสาเหตุและประเภทของความคลุมเครือเชิงความหมาย ซึ่งสาเหตุของความคลุมเครือแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ ความไม่ชัดเจนของสรรพสิ่ง การรับรู้ที่คลุมเครือของมนุษย์ และข้อจำกัดของตัวภาษาเอง จากการศึกษาสามารถระบุได้ว่าจากสาเหตุ 3 ประการข้างต้น มีผลต่อการแบ่งความคลุมเครือเชิงความหมายได้เป็น 6 ประเภท คือ คำแสดงการเชื่อมต่อ คำบอกระดับ คำนามธรรม คำบอกสิ่งสมมติ คำแสดงการประมาณ และตัวเลข ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับความแตกต่างของอารมณ์ในการปฏิสัมพันธ์ การเพิ่มอรรถรสในภาษาแหวดงวรรณคดี ความอ่อนนุ่ม ถ่อมตนตามวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติตะวันออก การลดความชัดเจนเพื่อแสดงการประมาณ และบริบทแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตีความทางภาษา

Abstract

Ambiguity is an essential feature of language. Understanding of the meaning and limits of ambiguity determines the approaches to end the scope of the present research. The problems of ambiguity have both objective, subjective aspects and are directly related to semantic studies. This paper presents basic information relevant to study of and research on ambiguity, concentrate its definition, origin, categories and its relation to others relevant matters. Comparisons of Chinese and Thai are used as examples to provide clarity and ease in understanding.

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ อาจารย์ ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์และนิรุกติศาสตร์จีน คณะภาษาจีน มหาวิทยาลัยนานกิง
Chatuwit Keawsuwan (甄旌伟) Instructor Department of the Foreign Languages Faculty of Humanities Kasetsart University, and graduate student Department of Chinese Language Faculty of Arts Nanjing University P.R. China.

The paper deals mainly with the causes and categories of ambiguity. Ambiguity arises due to the ambiguity of things, the ambiguity of human perception and the limitations of language itself. In this study, these three causes effect the categorization of ambiguity into six types: words showing connections, words expressing degree, words for abstractions, words for suppositions, words for estimates, and words for numbers. This classification makes it possible to see levels of emotion in interactions, heightened aesthetic qualities in literary language, self effacement as a characteristic of Eastern peoples, reduction of clarity in making estimates, and context affecting the interpretation of language

บทนำ

คุณสมบัติของภาษามีทั้งความชัดเจนและความคลุมเครือ ทั้งสองส่วนนี้สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแต่ละคนก็จะตีความสองสิ่งนี้แตกต่างกันออกไปตามความเข้าใจและพื้นหลังทางภาษาของตน (Pierce, 1902: 786) ความคลุมเครือทางอรรถศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของการศึกษาระบบ ภาษาปัจจุบันคำว่า “ความคลุมเครือทางอรรถศาสตร์” (Semantic Fuzziness) จะเน้นในส่วนของคำและกลุ่มคำเป็นสำคัญ อันแสดงถึงนัยที่มีความคลุมเครือ อาจขยายความไปถึงภาษาที่ให้คำจำกัดความที่ชัดเจนได้ยากทั้งในส่วนของแต่ละภาษาเองและการเปรียบเทียบกับกันระหว่างภาษา ในปี 1960 นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียชื่อ L.A. Zadeh ได้เสนอทฤษฎี “ความคลุมเครือทางภาษา” (Fuzzy Sets) (Bao Huinan, 2003: 198) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “สรรพสิ่งภววิสัยที่สัมผัสได้ มักจะไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนของคำจำกัดความ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่ถูกจัดเข้าไปในหมวดหมู่ใดๆ โดยความคลุมเครือทางภาษานั้นมีบทบาทสำคัญต่อระบบความคิดของมนุษย์ในส่วนของสิ่งที่ป็นนามธรรม การส่งต่อข้อมูลและการแบ่งความแตกต่างของสิ่งของ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความคลุมเครือทางภาษาขึ้น” ในยุคต่อมามีนักวิชาการหลายท่านให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ เพราะสิ่งนี้มีผลกระทบต่อการศึกษาสื่อสารอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารระหว่างคนที่ภาษาแม่แตกต่างกัน

1. คำนิยามของความคลุมเครือทางภาษา

ปรัชญาเมธีชาวอเมริกันชื่อ C.S. Pierce กล่าวว่า “เมื่อใดที่สิ่งที่ถูกพูดถึงตกอยู่ในความคลุมเครือ แม้ว่าผู้พูดจะคิดไตร่ตรองถี่ถ้วนแล้ว ก็ยังไม่แน่ว่าจะสามารถแก้ปัญหาความคลุมเครือนี้ได้เมื่อนั้นก็จะเป็นจุดบอกว่าประเด็นนั้นมีความคลุมเครือ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ที่พูดว่าประเด็นนั้นมีความคลุมเครือก็ไม่ได้เป็นการยืนยันอีกเช่นกัน สิ่งที่ต้องการบอกก็คือ ข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากผู้ส่งสารไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่พูดแล้วจึงก่อให้เกิดความคลุมเครือ แต่เกิดจากภาษาที่ใช้ซึ่งมีความคลุมเครือในตัวของมันเอง” (Wu Tieping, 2000: 136)

ในหนังสือรวมทฤษฎีความคลุมเครือทางภาษาของ L.A. Zadeh ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “หากผู้ศึกษานำข้อเสนอแนะจากหนังสือเล่มนี้ไปวิจัยทฤษฎีความคลุมเครือในแบบต่างๆ เพื่อสร้าง

แบบทดสอบระบบความคิด ขณะทดลองหากมีประเด็นที่คลุมเครือ ความคลุมเครือนั้นไม่ได้เกิดจากระบบการทดสอบ หากแต่เกิดจากกระบวนการบางอย่างนอกเหนือจากการควบคุมเท่านั้น” (Zhade, 1981: 66)

ด้านนักวิจัยชาวจีนหลี่เสี่ยวหมิง (Li Xiaoming, 1985: 12) อาศัยทฤษฎีทางญาณวิทยา (Epistemology) มาวิเคราะห์โดยให้คำจำกัดความสั้นๆ ว่า “ความคลุมเครือ เกิดจากกระบวนการรับรู้ที่ขาดความชัดเจน” คำจำกัดความของเขาได้รับการยอมรับในวงกว้างเพราะเป็นการบอกถึงแก่นของความคลุมเครือได้อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าจากสามทฤษฎีข้างต้นมีการวิเคราะห์แตกต่างกันไป แต่ที่แน่นอนคือความคลุมเครือคือสิ่งที่ขาดความชัดเจนนั่นเอง สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ของคนที่ขาดความชัดเจน ยังไม่ได้รับลึกถึงความคลุมเครือเชิงความหมาย ความคลุมเครือในเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ไม่เหมือนกับความคลุมเครือเชิงความหมาย เพราะความหมายไม่ได้สะท้อนถึงภววิสัยของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ หากแต่เกิดจากการสะท้อนความคิดในอัตวิสัยของแต่ละบุคคล

2. สาเหตุของความคลุมเครือด้านความหมาย

จากมุมมองของนักวิชาการทั่วไป ความคลุมเครือเชิงความหมายมีที่มาอยู่สามประการ **ประการแรก** คือเกิดจากความคลุมเครือในเรื่องราวและเหตุการณ์ **ประการที่สอง** คือการรับรู้ของคนมีจำกัด และ**ประการที่สาม** คือเกิดจากการใช้สัญลักษณ์ทางภาษาที่แตกต่างกัน (Liu Zuoyan, 2003: 24) ซึ่งผู้เขียนคิดว่าต้องใช้ทั้งสามประการนี้มาประกอบกัน จึงจะถือได้ว่าเป็นที่มาของความคลุมเครือเชิงความหมายอย่างแท้จริง เพราะจุดเริ่มต้นการรับรู้ของมนุษย์จะเริ่มจากการสมมติเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้น โดยใช้ความรู้และภูมิหลังของตนไปทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น หากมนุษย์ผู้นั้นต้องการถ่ายทอดเรื่องราวต่อไป เขาก็จะเล่าตามที่เขาเข้าใจ แต่หากผู้รับสารมีขีดจำกัดในการรับรู้หรือมีภูมิหลังที่แตกต่างไปจากผู้ส่งสาร การสื่อสารครั้งนั้นอาจเกิดความคลุมเครือขึ้นได้เพราะมีการตีความสัญลักษณ์ทางภาษาที่แตกต่างกัน โดยหลี่เสี่ยวหมิงได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า “ความแตกต่างระหว่างความชัดเจนกับไม่ชัดเจน ความแม่นยำกับไม่แม่นยำนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นการอนุมานของคนที่มีต่อเรื่องราวนั้นๆ และมีเพียงทฤษฎีญาณวิทยา (ทฤษฎีว่าด้วยการรับรู้) จึงจะสามารถพิสูจน์สิ่งนี้ได้” (Li Xiaoming, 1985: 15)

หากจะศึกษาเชิงลึกเรื่องความคลุมเครือเชิงความหมาย จะต้องศึกษาเรื่องที่มาของความหมายเป็นสำคัญ เพราะความคลุมเครือเชิงความหมายกับบรรดาศาสตร์บริสุทธินั้นมีความเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน เป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องทฤษฎีสามเหลี่ยมทางบรรดาศาสตร์ของ C.K. Ogden และ R.A. Richard ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าเมื่อมองจากที่มาของบรรดาศาสตร์ ก็สามารถบอกที่มาของความคลุมเครือเชิงความหมายได้ดังนี้

2.1 ความคลุมเครือเชิงความหมายเกิดจากความไม่ชัดเจนของสรรพสิ่ง เช่น สิ่งของบางอย่างมีความหลากหลายและซับซ้อน อาจก่อให้เกิดความคล้ายคลึงกันจนยากที่จะแยกออกได้ยาก เหล่านี้ก่อให้เกิดความคลุมเครือ เมื่อเข้าสู่กระบวนการรับรู้ของมนุษย์และสะท้อนสิ่งเหล่านั้นออกมา มนุษย์ต้องใช้

ภาษาเพื่อถ่ายทอดข่าวสาร ทำให้เกิดสัญลักษณ์ที่สร้างความสับสนให้กับผู้รับสาร เช่น โลกนี้มีสีส้มมากมาย โดยสีที่มีความคล้ายคลึงกันมากอาจทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกัน

2.2 การรับรู้ที่คลุมเครือของมนุษย์ก่อให้เกิดความคลุมเครือเชิงความหมายโดยหลักสำคัญคือ อยู่ที่อัตวิสัยของแต่ละคนที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งจะยกตัวอย่างให้เห็นดังต่อไปนี้

ตัวอย่างแรก ด้วยเหตุที่ว่าความสามารถในการรับรู้ของคนมีจำกัด มีผลให้การจัดการกับเรื่องบางเรื่องขาดความชัดเจน เหตุนี้ก็ทำให้เกิดความคลุมเครือเชิงภาษาได้ คนมักใช้ประสบการณ์และความรู้ที่ตนมีในการตัดสินสิ่งภายนอกที่เข้ามากระทบ เช่น เมื่อได้รับคำสั่ง ก็จะจำแต่ลักษณะเด่นเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจถึงรายละเอียดอื่นๆ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความผิดพลาดได้ เช่น ได้ยินคำว่า “**鯨魚**” และ “**鰐魚**” ซึ่งแปลว่า “ปลาวาฬ” และ “จระเข้” แต่ในตัวอักษรจีนล้วนมีคำว่า “**魚**” ซึ่งแปลว่า “ปลา” ถ้าไม่รอบคอบในการอ่านหรือการฟังก็จะทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้

ตัวอย่างที่สอง ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบการรับรู้ของมนุษย์มีการพัฒนาตามไปด้วย จึงสามารถเพิ่มความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากขึ้น แต่ด้วยความต้องการทางภาษาเวลาจะตั้งชื่อเรียกสิ่งของ มักจะให้วิธีการอุปมา (simile) และอุปลักษณ์ (metaphor) มาเป็นเครื่องมือ เช่น “คอมพิวเตอร์” แต่เมื่อใช้ในภาษาจีนจะเรียกว่า “电脑” ซึ่งเมื่อแปลตรงตัวจะแปลว่า “สมองไฟฟ้า” และ ภาษาจีนจะใช้คำว่าใช้คำว่า “手机” แปลว่า “เครื่องมือที่ติดตัวไปไหนมาไหน” ส่วนในภาษาไทยเองก็เรียกว่า “มือถือ” เป็นต้น

ในแวดวงวรรณคดีมีการใช้ภาษาแนวนี้อย่างกว้างขวาง เหตุผลที่สำคัญที่สุดคือภาษาในวรรณคดีนั้นมุ่งเน้นในภาพลักษณ์ของศิลปะและภาษาที่มีชีวิต สมองของมนุษย์ไม่มีขีดจำกัดในการสร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ขึ้นมา นักจิตวิทยาได้วิจัยว่า มนุษย์นอกจากจะมีระบบความคิดตามประสาทสัมผัสและระบบความคิดแบบมีเหตุผลแล้ว ยังมีระบบการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งระบบความคิดนี้มีจุดเด่นคือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในด้านวรรณคดีการสร้างคำกล่าวเกินจริงเพื่อเป็นสีสันให้น่าสนใจ เช่น วรรณกรรมสามก๊กของจีน มีคำว่า “卧蚕眉” (เป็นรูปร่างคิ้วที่หนาโค้งได้รูป ตามตำราของชาวจีนกล่าวว่าผู้มีคิ้วแบบนี้จะมีความฉลาดและอาจหาญ) เป็นการอธิบายถึงลักษณะคิ้วของกวนอูหนึ่งในตัวละครสำคัญ โดยใช้คำนี้เรียกแทนกวนอู ในวรรณคดีไทยเองก็มีการใช้คำเช่นนี้ เช่น “ท้าวสหสนันย์” เป็นการยกเอาลักษณะเด่นอย่างหนึ่งมาใช้เรียกแทนชื่อพระอินทร์

แม้ว่าวิธีการนี้อาจมีความคลุมเครืออยู่บ้าง แต่ก็สามารถเพิ่มอรรถรสในการอ่านไม่น้อย ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าทักษะด้านนี้ได้ใช้มาเป็นเวลานาน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแม้ว่าจะมีความคลุมเครือในเชิงความหมายก็ตาม

2.3 ข้อจำกัดของภาษานำไปสู่ความคลุมเครือเชิงความหมาย เมื่อมองจากระบบภาษาภาษาเป็นตัวละครก่อนให้เห็นการรับรู้ของมนุษย์ สรรพสิ่งในโลกนี้มีมากมายนับไม่ถ้วนในขณะที่ตัวภาษาเองกลับมีจำกัด เมื่อมนุษย์ต้องการถ่ายทอดจึงต้องใช้ทักษะของการรวมความหรือการกล่าวโดย

คลุมเครือ ถ้าพิจารณาจากหน้าที่ของภาษา อาจต้องใช้ภาษาโดยไม่คำนึงถึงหน้าที่ทางไวยากรณ์ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน นักภาษาศาสตร์ชาวโปแลนด์คือ L.A. Schaff กล่าวไว้ว่า “การสื่อสารต้องการความคลุมเครือ พังดูแล้วอาจเป็นเรื่องแปลก แต่ว่าถ้าการสื่อสารปราศจากความคลุมเครือ แน่แน่นอนว่าการสื่อสารของคนเราต้องมีการติดขัด การตอบโต้จะมีข้อจำกัด ผลคือการสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จ” (Shafu, 1979: 355) หน้าที่หลักของภาษาคือ เป็นเครื่องมือในปฏิสัมพันธ์ มีหลายกรณีที่เดิมทีเป็นคำที่มีความชัดเจน แต่เมื่ออยู่ในบริบทที่แตกต่างก็กลายเป็นคำที่มีความคลุมเครือ เช่น “หญิงสามหม้าย ชายสามโบสถ์ นกสามท่วง” เลขสามในข้อความ กลับไม่ได้หมายความว่า “สาม” ตรงตัว แต่กลับหมายถึง “หลายครั้ง”

จากข้อความข้างต้นทำให้สามารถสรุปที่มาของความคลุมเครือทางความหมายได้ว่า ความคลุมเครือทางความหมายเกิดจากมนุษย์มีจินตนาการอยู่เหนือภาษา ดังนั้นจึงใช้อัตวิสัยมาสรรค์สร้างภาษา เพื่อตอบสนองความคิดของตนเอง คำหรือกลุ่มคำเหล่านี้ปรากฏให้เห็นทั้งในภาษาที่ใช้ทั่วไป และภาษาในแวดวงวรรณคดี ซึ่งอย่างหลังนี้ถือเป็นศิลปะการประพันธ์แขนงหนึ่ง เพื่อเพิ่มอรรถรสให้กับผู้อ่าน แต่จะเข้าใจให้ถ่องแท้และตรงกันได้นั้น ต้องอาศัยการตีความจากบริบทแวดล้อมและการอธิบายเพิ่มเติม

เมื่อเข้าใจถึงสภาพและที่มาของความคลุมเครือเชิงความหมายแล้ว ความเข้าใจก็จะมีความขึ้นเป็นลำดับ ต่อไปจะเป็นการจำแนกประเภทของความคลุมเครือเชิงความหมาย ซึ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงการตั้งข้อสังเกตเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

3. ประเภทของความคลุมเครือเชิงความหมาย

ความคลุมเครือ คือ ภาษาที่มีเส้นแบ่งขอบเขตที่ชัดเจนในความหมาย ในชีวิตประจำวัน หากสังเกตจะพบว่ามีคำหรือกลุ่มคำประเภทนี้อยู่มากมาย สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

3.1 คำที่มีการเชื่อมต่อ มีสิ่งต่างๆ มากมายที่มีความคาบเกี่ยวกัน เช่น คำเกี่ยวกับเวลา สีสัน เป็นต้น การใช้คำเหล่านี้บางครั้งต้องใช้อัตวิสัยเข้ามาเป็นตัวแบ่ง ซึ่งก็อาจทำให้เกิดความคลุมเครือ ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นคนละภาษาหรือคนละสถานที่ แม้ว่าจะเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันจนทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ เช่น ฤดูกาล ในภาษาจีนจะแบ่งเป็น “春、夏、秋、冬” ภาษาไทยเองก็มีคำแปลที่ครบถ้วนคือ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว แต่คนไทย อาจมีความคลุมเครือในการแบ่งฤดูกาลเหล่านี้ เพราะประเทศไทยไม่มีฤดูหนาว ส่วนคนจีนเองก็อาจจะ สับสนเมื่อกล่าวถึงฤดูฝนของประเทศไทย เพราะประเทศจีนไม่มีฤดูฝน ดังนั้นหากไปพบคำเหล่านี้ใน หนังสือหรือในบทความที่ไม่แสดงบริบทชัดเจน อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด และหากเป็นหนังสือแปล อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจความหมายเดิมได้

นอกจากนี้ยังมีคำบ่งอายุ ในภาษาจีนจะมีคำว่า “童年、幼年、少年、青年、壮年、中年、老年” เหล่านี้ล้วนมีความคลุมเครือ เช่น คำว่า “中年” แปลว่า “คนที่อายุอยู่ระหว่างสี่สิบ

ถึงห้าสิบปี” (Xia Zhengnong, 1999: 2795) ในภาษาไทยได้ให้ความหมายว่า “อายุพันวัยหนุ่มสาว แต่ยังไม่แก่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 79) จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยแม้ว่า จะมีคำจำกัดความ แต่ก็ยังขาดความชัดเจนในขอบเขตของการให้ความหมาย ดังนั้นจึงถือได้ว่าคำ เหล่านี้ยังคงมีนัยที่คลุมเครืออยู่

3.2 คำบอกระดับ คำประเภtnีส่วนใหญ่จะเป็นคำคุณศัพท์หรือคำวิเศษณ์ เช่น ยาวกับสั้น กว้างกับแคบ ใหญ่กับเล็ก เร็วกับช้า เป็นต้น คำเหล่านี้เมื่อนำมาให้กับคำที่แตกต่างกัน มาตรฐาน การวัดก็จะแตกต่างกัน เช่น ใหญ่กับเล็กเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน แต่ชัดเจนว่า “ม้าตัวเล็ก” ย่อมใหญ่กว่า “หนูตัวใหญ่” แต่ “หนูตัวเล็ก” กลับใหญ่กว่า “ยุ้งตัวใหญ่” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใหญ่กับเล็ก ก็มีความคลุมเครืออยู่ในตัวของมันเอง นี่ก็เป็นความคลุมเครือเชิงความหมายอีกประเภทหนึ่ง

3.3 คำที่เป็นนามธรรม ในภาษามีคำประเภtnีอยู่จำนวนหนึ่ง เช่น รัก เกลียด ประชาธิปไตย อิสรภาพ สิทธิมนุษยชน เป็นต้น ล้วนบ่งบอกถึงความหมายที่เป็นนามธรรม คนที่อายุไม่เท่ากัน ระดับ ความรู้แตกต่างกันก็จะมีใจความเข้าใจคำเหล่านี้แตกต่างกันไปด้วย ซึ่ง Leonard Bloomfield ได้เขียนไว้ในหนังสือ Language ว่า “ในสาขาสัตวศาสตร์หรือสาขาวนศาสตร์ เราสามารถนำลักษณะมาเป็น ตัวอย่างหรือตั้งชื่อเรียกได้ แต่ไม่มีคำบรรยายที่ชัดเจนมาบ่งบอกคำว่า ‘รัก’ หรือ ‘เกลียด’ ซึ่งคำ ประเภtnีมีอยู่มากในชีวิตประจำวัน” (Bulongfei'erde, 1985: 166)

3.4 คำที่บอกสิ่งสมมติ เช่นคำว่า “นาค” ในภาษาไทย คำว่า “龙” ซึ่งแปลว่า “มังกร” ในภาษาจีน คำเหล่านี้จะพบในนิยายหรือเรื่องเล่าปรัมปราของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง อะไรคือ “นาค” อะไรคือ “龙” ไม่มีใครสามารถให้คำจำกัดความได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้คำเหล่านี้ จึงถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ของความคลุมเครือเชิงความหมาย

3.5 คำที่แสดงการประมาณ เช่นคำว่า “ประมาณ” ในภาษาไทย คำว่า “大约、左右、也许、诸如此类” ซึ่งคำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แปลว่า “ประมาณ” หรือ “ราว” โดยเมื่อนำคำเหล่านี้ไป ประกอบกับคำที่มีความหมายชัดเจน จะทำให้กลุ่มคำเหล่านั้นมีความคลุมเครือทันที เช่น

ลูกเสือเดินทางไกลประมาณ 3 กิโลเมตร

增加大概百分之五十。(เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละห้าสิบ)

จะเห็นได้ว่า “3” หรือว่า “百分之十” ล้วนแล้วแต่เป็นคำที่มีความหมายชัดเจน แต่เมื่อเพิ่มคำเหล่านี้ “ประมาณ” และ “大概” เข้าไปทำให้กลุ่มคำเหล่านี้เกิดความคลุมเครือทันที

3.6 จำนวนตัวเลข ตัวเลขได้ถูกพัฒนามาถึงระดับสากล เช่น ตัวเลขอารบิก ทั้งนี้ก็เพื่อ การตอบสนองความต้องการของสังคมมนุษย์ โดยใช้สัญลักษณ์เป็นตัวแทนจำนวน (Su Jinzhi, 1991: 440) ตัวเลขเป็นการผสมผสานระหว่างมนตรศน์กับสัญลักษณ์ บทบาทหลักคือเป็นเครื่องมือคิดคำนวณ แต่ในวงการภาษาศาสตร์และวรรณคดีตัวเลขไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่นั้น ยังมีการใช้ตัวเลขแบบคลุมเครือ

เป็นตัวแสดงถึงจำนวนที่ไม่แน่นอน ทั้งนี้เพราะรูปของตัวเลขมีจำนวนจำกัด แต่จินตนาการของผู้ประพันธ์นั้นไม่จำกัด และนั่นเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของความคลุมเครือเชิงความหมาย (Wu Tieping, 2000: 160) เช่นในภาษาจีนมีคำกล่าวที่ว่า “远在天边，近在咫尺” ซึ่งแปลความได้ว่า “ไกลสุดขอบฟ้า ใกล้เพียงแค่คืบ” คำว่า “咫” เป็นหน่วยวัดความยาวในสมัยโบราณของจีน เมื่อเทียบกับระบบปัจจุบันจะมีความยาวเท่ากับ “แปดนิ้ว” (เลียร์ชย์ เลียมวรเมธ, 2549: 1468) ซึ่งเป็นตัวเลขที่มีความหมายชัดเจน แต่เมื่ออยู่ในข้อความข้างต้นแล้ว ความหมายกลับแปลว่า “ใกล้มาก”

นอกจากนี้ยังมีตัวเลขอีกมากมายที่มักจะถูกนำมาใช้แทนความหมายอื่น เช่น “三、九、十、百、千、万” แปลว่า “สาม เก้า สิบ ร้อย พัน หมื่น” มักถูกนำไปใช้ในวลีต่างๆ เช่น “三朋四友、九牛一毛、十步芳草、百战不殆、千金卖笑、万目睽睽” ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่ถูกใช้ในความหมายว่า “มาก” เช่น

นอกจากนี้ยังมีความเหมือนของระหว่างสองภาษาคือ เลข “เก้า”

แมวมีเก้าชีวิต มีนัยว่า แมวเป็นสัตว์ที่อดทน

猫有九条命。แมวมีเก้าชีวิต นัยเหมือนกับภาษาไทย

4. การนำคำที่มีความคลุมเครือเชิงความหมายไปใช้ในการสื่อสาร

ศาสตราจารย์ L.A. Zardch แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเป็นผู้นำเสนอทฤษฎีความคลุมเครือทางภาษา ซึ่งท่านได้กล่าวไว้ว่า ทุกอย่างมีความคลุมเครืออยู่ในตัวของมันเอง การที่ผู้ส่งสารจะสะท้อนสิ่งเหล่านั้นเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจอย่างชัดเจนนั้น เขาก็ย่อมต้องใช้ภาษาที่คลุมเครือเป็น เครื่องมือในการสื่อสารเช่นกัน นักวิชาการด้านอรรถศาสตร์ (Semantics) และวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ก็มีการวิจัยศาสตร์ด้านนี้อย่างแพร่หลาย โดยสรุปแล้วก็กล่าวได้ว่า ภาษาคลุมเครือสามารถใช้ในทุกโอกาสที่มีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ดังต่อไปนี้

1. ในประโยคที่พูดมีคำที่คลุมเครือเชิงความหมายประกอบอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มรสชาติหรือการแฝงเจตนาอื่นลงไปประโยคนั้นๆ ประเด็นนี้พบเสมอในการสื่อสาร คำประเภทนี้มีจำนวนมาก ซึ่งรวมถึงคำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ เป็นต้น เช่น

คุณเป็นผู้หญิงที่สวยงาม

你是个非常漂亮的女孩子。

คำว่า “มาก” และ “非常” ล้วนมีความหมายเดียวกัน แต่ต้องสยถึงระดับไหนจึงจะเรียกว่า “มาก” ไม่มีใครสามารถบอกได้อย่างชัดเจน คำว่า “สวย” ก็อยู่ในประเภทเดียวกัน คำเหล่านี้ก็เป็นคำที่พบบ่อยมาก แม้ไม่มีความชัดเจนแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคใดๆ ต่อการสื่อสาร เพราะเป็นการให้ภาพและความรู้สึกไปในแนวเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีระดับความแตกต่างกันบ้างก็ตาม

2. ใช้ตัวเลขมาแสดงนัยคลุมเครือเชิงความหมาย ตัวอย่างลักษณะนี้ในภาษาจีนมีอยู่มากมาย เช่น

他这个人很不专心，做事总是三心二意。โดยแปลความได้ว่า “เขาคนนี้ไม่เคยมุ่งมั่นทำอะไร มักจะลืมนั่นลืมนี่ตลอดเวลา”

จากตัวอย่างนี้ ตัวเลข “二” และ “三” คือ เลข “2” และ “3” ตามลำดับ ไม่ได้มีความหมายตามตัวหนังสือ เพราะเมื่อนึกถึงความเป็นจริง คนหนึ่งคนไม่มีทางมีสามหัวใจ และสองสมอง แต่เป็นสำนวน “คนๆ นี้ทำอะไรไม่เคยมีความตั้งใจ” นอกจากนี้ยังมีกลอนของหลี่ไป่ ที่ชื่อว่า 《望庐山瀑布》“飞流直下三千尺，疑是银河落九天” ข้อความที่ว่า ซึ่งแปลว่า “สายน้ำที่ไหลลงมาจากแนวผาสูง ดูแสงสีเงินที่ทอดลงจากผาฟ้า” “三千尺” และ “九天” ซึ่งแปลว่า “สามพันฟุต” และ “ท้องฟ้า” ตามลำดับ ไม่ได้เป็นการบ่งบอกถึงระยะทางหรือความสูงที่ชัดเจนตามตัวเลข เพียงแต่ต้องการแสดงนัยความห่างเท่านั้น

3. ประโยคที่มีคำที่แสดงถึงสภาพอ่อนน้อมของผู้พูดแต่ความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น ในภาษาไทยและภาษาจีน มีคำมากมายที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือแสดงถึงมารยาท พวกเรามักเรียกคนแปลกหน้าที่อายุมากกว่าว่า “คุณน้า” “คุณป้า” หรือ “คุณลุง” เช่นเดียวกับในภาษาจีนที่ใช้คำว่า “叔叔” “阿姨” “伯伯” ซึ่งคำเหล่านี้เดิมเราใช้เรียกผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด แต่ปัจจุบันก็ถูกนำมาใช้กันในภาษาที่แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนแสดงถึงความเคารพ นอกจากนี้ในภาษาจีน เดิมคำว่า “老” ใช้นำหน้าแซ่แสดงการยกย่อง เช่น “老张” “ท่านจาง” หรือ “老赵” “ท่านจ้าว” แต่ปัจจุบันในทางวรรณคดีมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างออกไป เช่น นำแซมวาวไว้หน้าคำว่า “老” ใช้เป็นคำเรียกกันในวงการไม่ได้แสดงถึงอาวุโสหรือความนับถือแต่ อย่างใด เช่น นักเขียนชื่อ 郭沫若 ก็เรียกว่า “郭老” “คุณกั๋ว” เป็นต้น

4. ประโยคที่มีคำเสริมแล้วทำให้เกิดความคลุมเครือ เช่น การเติมคำช่วยบอกความรู้สึกไปท้ายประโยค จะทำให้ความชัดเจนของประโยคลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไป

ข้อมูลนี้ได้จากการสำรวจ 100 %

ข้อมูลนี้ได้จากการสำรวจ 100 % มั้ง

เมื่อเติมคำว่า “มั้ง” ลงไปท้ายประโยค ความชัดเจนของร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ลดลงไปทันที

5. คำเดียวกันในบริบทที่ต่างกันก็จะทำให้เกิดความคลุมเครือได้ แม้ว่าทั่วไปความคลุมเครือเชิงความหมายจะเกิดจากคำหรือกลุ่มคำเอง แต่ในบางกรณีความคลุมเครืออาจเกิดจากบริบทในประโยค เช่น

他是伟大的人，一生中做过许多伟大的事。แปลความได้ว่า “เขาเป็นคนที่มีความสามารถ ตลอดชีวิตได้สร้างคุณประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ไว้มากมาย”

คำว่า “伟大” ใช้กับคนจะมีความหมายว่าเป็นคนที่มีความคิดดี มีความสามารถ แต่ถ้าใช้กับสิ่งของ แปลว่าเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ มีผลกระทบกับคนหมู่มาก คำๆ เดียวแต่นำไปขยายคำที่แตกต่างกัน ความหมายก็จะมีขอบเขตที่กว้างขึ้น เมื่อขอบเขตกว้างขึ้นความชัดเจนก็จะลดน้อยลงไป เช่นเดียวกัน ในภาษาไทย คำว่า “งดงาม” เมื่ออยู่ในประโยค “แจกันใบนี้แกะสลักได้อย่างงดงาม” นั่นคือความงามหรือความสวยงามที่รับรู้ได้ด้วยตา แต่หากคำว่า “งดงาม” ไปอยู่ในประโยคอื่น เช่น “เขาเป็นคนจิตใจงดงาม” ก็จะต้องแปลว่า “เขาเป็นคนมีจิตใจดี” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริบทแตกต่างกัน ย่อมทำให้ความหมายของคำเกิดการเปลี่ยนแปลงหากผู้แปลหรือผู้ใช้ภาษาขาดความละเอียดถี่ถ้วนก็อาจใช้ผิดความหมายได้

การนำภาษาคลุมเครือมาใช้ติดต่อกันระหว่างกัน เป็นความสามารถของมนุษย์ โดยภาษาเป็นหนึ่งในเครื่องมือสื่อสารที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งจากการแบ่งประเภทข้างต้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การใช้คำคลุมเครือเหล่านี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต่างระดับของอารมณ์ เพิ่มอรรถรสในภาษาแวดวงวรรณคดี แสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนตามวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติตะวันตก หรือการลดความชัดเจนเพื่อแสดงการประมาณ และเป็นการบ่งถึงบริบทแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตีความทางภาษา ซึ่งไม่ว่าผู้ใช้ภาษาจะใช้คำประเภทนี้ด้วยจุดประสงค์ใด หรือใช้ในหน้าที่ทางไวยากรณ์ใด ก็จะช่วยให้ผู้ใช้อย่างอื่นได้เห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยบทความฉบับนี้ยังได้นำตัวอย่างทั้งสองภาษามาแสดงให้เห็นและเปรียบเทียบในบางกรณีก็เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพมากขึ้น และสามารถเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของการเรียนภาษาและการแปลภาษาต่างประเทศต่อไป

5. สรุป

การศึกษาด้านความคลุมเครือเชิงความหมายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เหมาะสมจะได้รับการศึกษาต่อไป เพื่อหาทฤษฎีที่ชัดเจนมาใช้ในการศึกษาประเด็นนี้ เพราะนอกจากจะมีผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์แล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องไปถึงทฤษฎีทางคณิตศาสตร์อีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอในส่วนของคำจำกัดความ ที่มา ประเภทและการนำไปประยุกต์ ซึ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงการจัดระบบของข้อมูลที่กระจัดกระจายให้ออกมาในรูปแบบที่เป็นระบบเข้าใจง่าย โดยยกตัวอย่างประกอบซึ่งใช้ทั้งการอธิบายเปรียบเทียบสองภาษา ไทย – จีน ก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างกันระหว่างภาษา เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักได้ว่า การแปลเอกสารนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในตัวภาษาต้นฉบับและต้องเข้าใจภาษาแปลเป็นอย่างดีจึงจะแปลงานได้อย่างถูกต้อง ส่วนบางประเด็นไม่ได้เปรียบเทียบสองภาษาเพราะต้องการชี้ให้เห็นว่า ความคลุมเครือเชิงความหมายนั้นมีอยู่ในทุกภาษา ดังนั้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือการตีความจากตัวหนังสือก็ควรต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนในการทำความเข้าใจ ทั้งนี้ก็เพื่อความถูกต้องในการส่งสารและรับสารนั่นเอง

ปัจจุบันโลกมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้า ส่งผลให้การติดต่อสื่อสาร
เพิ่มความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันจะส่งผลการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์สังคมมีการพัฒนา
มากยิ่งขึ้น อันจะเชื่อมโยงโดยตรงกับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความหมายคลุมเครือได้ดี
ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตีความระหว่างภาษาจะมีการพัฒนาไปอย่างเป็นระบบครอบคลุมและ
สมบูรณ์มากขึ้นในทุกๆ ด้าน

บรรณานุกรม

- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. 2549. **พจนานุกรม จีน-ไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด.
ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- Bao, Huinan. 2003. **Wenhua Yujing yu Yuyan Fanyi**. Beijing: Zhongguo Duiwai Fanyi Press.
Bulongfei'erde (Bloomfield). 1985. **Yuyan Lun (Zhongyi Ben)**. Beijing:
The Commercial Press.
- Li, Xiaoming. 1985. **Mohuxing—Renlei Renshi zhi Mi**. Beijing: Renmin Press.
- Liu, Zuoyan. 2003. **Yuyi Mohuxing de Jieding Wenti**. Beijing: Jiefeng Jun Waiyu Xueyuan
Press.
- Lü, Shuxiang. 2006. **Xiandai Hanyu Babai Ci**. Beijing: The Commercial Press.
- Pierce, C. S. 1902. "Vagueness." In M. Baldwin, ed. **Dictionary of Philosophy and Psychology II**. London: Mcmillan.
- Shafu (Schaff, L.A.). 1979. **Yuyi Xue**. Beijing: The Commercial Press.
- Su, Jinzhi. 1991. **Shu de Lingwu Chongbai**. Beijing: Yuwen Press.
- Wu, Chuanfu. 1992. **Luelun Mohu Yuyi de Benzhi he Genyuan**. Shenyang: Shenyang University Press.
- Wu, Tieping. 2000. **Mohu Yuyan Xue**. Shanghai: Shanghai Waiyu Jiaoyu Press.
- Xia, Zhengnong. 1999. **Cihai**. Shanghai: Shanghai Cishu Press.
- Zhade (Zadach, L.A.). 1981. **Mohu Ji**. Beijing: The Commercial Press.
- Zhang, Zhiyi. 2005. **Cihui Yuyi Xue**. Beijing: The Commercial Press.